

INHOUD

VOORWOORD	V
DEEL I.	
ACCOUNTING IN DE PUBLIEKE SECTOR	1
HOOFDSTUK 1.	
BOEKHOUDTECHNIEK “ACCRUAL ACCOUNTING”	3
1. De basis en werking van de vermogensboekhouding	3
1.1. Het principe van de vermogensboekhouding	3
1.1.1. De balans	3
1.1.2. De resultatenrekening	5
1.1.3. Voorbeeld balanswijzigingen onderneming Sovereign	6
1.2. Praktische werkwijze vermogensboekhouding	8
1.2.1. De rekening	8
1.2.2. Werking van de rekening	9
1.2.3. Grootboek – Journaal	10
1.2.4. Proef- en saldibalans	11
1.2.5. Inventaris	12
1.2.6. Stappen boekhoudkundige verwerking	12
1.2.7. Rekeningenstelsel (MAR)	13
1.3. Waarvoor en voor wie dient de boekhouding?	25
1.3.1. Ondernemingsmodel	25
1.3.2. Gebruikers van de boekhoudinformatie	26
2. De elementen van de jaarrekening	27
2.1. Balansrubrieken vennootschap	27
2.1.1. Activa	27
2.1.2. Passiva	27
2.2. Rubrieken van de resultatenrekening vennootschap	28
2.3. Toelichting	29
3. Boekhoudprincipes en waarderingsregels	30
3.1. Boekhoudprincipes	30
3.1.1. Achtergrond van de boekhoudprincipes	30
3.1.2. Bespreking van de boekhoudprincipes	30
3.1.2.1. Regels waarop de vermogensboekhouding steunt	30
3.1.2.2. Regels om financieel-economische gebeurtenissen vast te stellen	33
3.1.2.3. Regels ter waardering van de financieel-economische gebeurtenissen	34
3.1.2.4. Regels ter rapportering	35

3.2. Waarderingsregels	36
3.2.1. Boekhoudreglementering	36
3.2.2. Waarderingsregels	37
3.2.3. Belasting over de toegevoegde waarde (btw) (illustratief)	40
4. Boekhoudkundige verwerking	42
HOOFDSTUK 2.	
KARAKTERISTIEKEN PUBLIEKE EN NON-PROFITSECTOR EN CONCEPTUEEL BOEKHOUDKADER	64
1. Afbakening van de publieke en de non-profitsector	64
1.1. Algemeen overzicht	64
1.2. Structuur non-profitsector	67
1.3. Structuur publieke sector	68
2. Belang van de overheids- en non-profitsector	70
2.1. Overheid	70
2.1.1. Tewerkstelling	70
2.1.2. Nationale rekeningen	71
2.2. Non-profit	74
3. Onderscheid non-profit/publieke sector <-> profitsector	76
4. Fundamentele verschillen	82
4.1. Begrip “budget”	82
4.2. Rapportering van resultaten	82
4.3. Rapportering van de financiële positie (balans)	85
5. Conceptueel boekhoudkader	86
5.1. Begrip	86
5.2. Opzetten van conceptueel boekhoudkader	88
5.2.1. Inleiding	88
5.2.2. Stap 1: Formuleren van doelstellingen	88
5.2.2.1. Trustee model: principal-agent	88
5.2.2.2. Division model	88
5.2.2.3. User needs model	89
5.2.3. Stap 2: Onderzoek naar de omgeving waarin de boekhouding gebeurt	89
5.2.4. Stap 3: Ontwikkeling van theoretische accountingconcepten	89
5.2.5. Stap 4: Basis van de boekhouding	89
5.2.6. Stap 5: Boekhoudtechnieken	90
5.3. Algemene conceptuele boekhoudkundige vraagstukken	90
5.3.1. Measurement concept	90
5.3.1.1. Net of debt measurement concept	90
5.3.1.2. Modified net debt measurement concept	90
5.3.1.3. Fund accounting concept	91
5.3.1.4. Equity measurement concept	91

5.3.2.	Boekhoudkundige entiteit	91
5.3.3.	Reikwijdte (“scope”) van de financiële rapportering	92
5.3.4.	Consolidatie	93
5.3.5.	Going concern-principe	94
5.3.6.	Uniforme of individuele rapportering?	94
5.3.7.	Waarderingsregels	94
5.4.	Specifieke conceptuele boekhoudkundige vraagstukken	95
5.4.1.	Erkenning en waardering van kapitaalgoederen	95
	5.4.1.1. Erfgoederen	96
	5.4.1.2. Kapitaalgoederen algemeen	96
5.4.2.	“Renewal accounting”	101
5.4.3.	Administered goods	102
5.4.4.	Non-exchange transactions (= niet-ruiltransacties)	103
HOOFDSTUK 3.		
BOEKHOUDHERVORMINGEN IN DE PUBLIEKE EN NON-PROFITSECTOR		106
1.	New Public Management in de publieke en non-profitsector	106
2.	Verklaring van de implementatie van de NPM-hervormingen: institutional theory	108
3.	Doelstelling financiële rapportering in de publieke en non-profitsector	109
	3.1. Profitsector	109
	3.2. Publieke en non-profitsector	110
	3.2.1. Algemene doelstellingen van de boekhouding	110
	3.2.2. Uitwerking van de doelstellingen	111
4.	Boekhoudhervormingen in België	112
	4.1. Historiek	112
	4.2. Drijfveren	113
	4.3. Overzicht boekhoudhervormingen in de publieke sector	114
	4.4. Overzicht boekhoudhervormingen in de non-profitsector	114
HOOFDSTUK 4.		
TOEPASSING VERMOGENSBOEKHOUDING IN DE NON-PROFITSECTOR: VERENIGINGEN EN STICHTINGEN		116
1.	Nieuwe wetgeving verenigingen en stichtingen	116
	1.1. Bedoeling van de hervorming	116
	1.2. Definitie van de vereniging	118
	1.3. Verenigingsdossier	118
	1.4. Buitenlandse verenigingen met bijkantoor in België	119
	1.5. Internationale verenigingen zonder winstoogmerk (ivzw)	119
	1.6. Stichting	120

1.7. Ziekenfonds en landsbond van ziekenfondsen	120
2. Boekhoudkundige en auditbepalingen algemeen	121
2.1. Wetgeving	121
2.2. Onderscheid “vereenvoudigde” – micro – kleine – “andere dan kleine” V&S	125
2.3. Geconsolideerde grootteorde	126
3. Boekhoudkundige bepalingen kleine V&S	126
3.1. Vereenvoudigde boekhouding	126
3.2. Dagboek van ontvangsten en uitgaven	126
3.3. Inventaris	126
3.4. Staat van ontvangsten en uitgaven	128
3.5. Toelichting	129
3.5.1. Samenvatting van de waarderingsregels (art. 3:178 KB 29 april 2019)	129
3.5.2. Aanpassing van de waarderingsregels (art. 3:179 KB 29 april 2019)	129
3.5.3. Bijkomende inlichtingen (art. 3:181 KB 29 april 2019)	130
3.5.4. Staat van het vermogen (art. 3:184 KB 29 april 2019)	131
3.5.5. Belangrijke rechten en verplichtingen die niet in cijfers kunnen worden weergegeven (art. 3:184 KB 29 april 2019)	132
3.6. Openbaarmaking van de jaarrekening	133
3.7. Praktijkonderzoek	133
3.8. Enkele beleidsaspecten vereenvoudigde boekhouding	137
4. Boekhoudkundige bepalingen micro, kleine, “andere dan kleine” V&S	137
4.1. Model jaarrekening	137
4.2. De sociale balans	142
4.3. Jaarverslag	143
5. Financiële rapportering	144
6. Sectorale boekhoudreglementering voor V&S: gelijkwaardigheid	145
6.1. Probleemstelling	145
6.2. Advies NFP van CBN	147
6.2.1. Neerlegging financiële rapportering	147
6.2.2. Aanbevelingen voor V&S “vereenvoudigde boekhouding” inzake gelijkwaardigheid	147
6.2.3. Aanbevelingen voor micro, kleine en “andere dan kleine” V&S inzake gelijkwaardigheid	148
6.2.4. Wat indien de sectorale regeling verwijst naar gemeen boekhoudrecht ondernemingen?	150
6.2.5. Sectorale regeling voor vzw’s politieke partijen	151
6.2.6. Empirische studie huidige sectorale regelingen	152
7. Typische V&S-topics en -innovaties	154
7.1. Beginbalans: “continuïteitsaanpak” vs. “zero-based” aanpak	154

7.2.	Waardering in de beginbalans	158
7.3.	Proprietary – agency	160
7.4.	Eigen vermogen	164
7.5.	Bestemde fondsen en andere reserves	166
7.6.	Voorzieningen en uitgestelde belastingen	166
7.6.1.	Voorzieningen voor risico's en kosten	166
7.6.2.	Uitgestelde belastingen	167
7.7.	Ledenbijdrage	168
7.8.	Resultatenrekening en -verwerking	169
7.8.1.	Resultaten naar bestemming	169
7.8.2.	Resultaatverwerking	169
7.9.	Subsidies, schenkingen, transfers en andere “ <i>non-exchange transactions</i> ”	170
7.9.1.	Inleiding	170
7.9.2.	Permanente ondersteuning of schaalvergroting van de V&S	173
7.9.3.	Ondersteuning van de V&S zonder schaalvergroting	175
7.9.4.	Operationele ondersteuning, werkingssubsidies voor meerdere jaren, geen schaalvergroting (“ <i>fund raising</i> ”)	181
7.9.5.	Schenkingen voor specifieke projecten	181
7.9.6.	Kwijtschelding van schulden	181
7.9.7.	Interest- en aflossingssubsidies	182
7.9.8.	Beloften tot schenkingen en sponsorship (“ <i>pledges</i> ”)	182
7.9.9.	Verstreckte subsidies en schenkingen door de V&S	183
HOOFDSTUK 5.		
DE BUDGETTAIRE BOEKHOUDING		184
1.	Budgettair boekhouden	184
2.	Begrotingsprincipes	185
3.	Budgettaire cyclus	186
3.1.	Opstellen begroting en registratie van de kredieten	186
3.2.	Voorgenomen verbintenissen	187
3.3.	Aangegane verbintenissen	187
3.3.1.	Ontvangsten	187
3.3.2.	Uitgaven	187
3.4.	Betaling	188
4.	Rapportering budgettaire boekhouding	188
5.	Van budgettaire boekhouding naar vermogensboekhouding	190
6.	Integratie budgettaire boekhouding en vermogensboekhouding	192

6.1. Noodzaak tot integratie	192
6.2. Integratiemiddel: het “mega-grootboek”	194
6.2.1. Concept van “mega-grootboek”	194
6.2.2. Wat zijn de verschillen tussen de drie boekhoudsystemen?	195
HOOFDSTUK 6.	
TOEPASSING VERMOGENS- EN BUDGETTAIRE BOEKHOUDING IN VLAAMSE LOKALE BESTUREN	198
1. Historiek en toepassingsgebied	198
2. Uitgangspunten en krachtlijnen BBC	198
2.1. Van een financiële naar een beleidscyclus	200
2.2. Overeenstemming met internationale standaarden en vereisten	200
2.3. Eén registratiesysteem, meerdere soorten rapporten	202
3. Boekhoudtechniek	203
3.1. Budgettaire boekhouding	204
3.2. Vermogensboekhouding	204
3.3. Inventaris	206
4. Waarderingsregels	207
4.1. Vaststelling	208
4.2. Transactiemoment	208
4.3. Waardering bij verwerving	208
4.4. Waardering in latere boekjaren	210
4.4.1. Twee modellen	211
4.4.2. Afschrijvingen	211
4.4.3. Waardeverminderingen	212
4.4.4. Herwaarderingen	213
4.4.5. “Renewal accounting”	213
4.5. Gebeurtenissen na balansdatum	213
5. De beleidsrapporten	214
6. De jaarrekening	214
6.1. Algemene structuur	218
6.2. De beleidsevaluatie	218
6.3. De financiële nota	218
6.3.1. De doelstellingenrekening	220
6.3.2. Staat van het financieel evenwicht	223
6.3.3. Realisatie van de kredieten	228
6.3.4. De balans	229
6.3.5. De staat van opbrengsten en kosten	236
6.4. Toelichting bij de jaarrekening	239
6.4.1. Algemene structuur	239
6.4.2. T1 Ontvangsten en uitgaven naar functionele aard	239
6.4.3. T2 Ontvangsten en uitgaven naar economische aard	240
6.4.4. T3 Investeringsprojecten	243

6.4.5.	T4 Evolutie van de financiële schulden	243
6.4.6.	Overzicht van de financiële risico's	244
6.4.7.	T5 Toelichting bij de balans	245
6.4.8.	De waarderingsregels	245
6.4.9.	De niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	245
6.4.10.	Diverse	246
7.	Vaststelling, openbaarmaking en toezicht jaarrekening	247
7.1.	Vaststelling	247
7.2.	Openbaarmaking	248
7.2.1.	Jaarlijkse rapportering	248
7.2.2.	Kwartaalrapportering	249
7.3.	Toezicht	249
HOOFDSTUK 7.		
TOEPASSING VERMOGENS- EN BUDGETTAIRE BOEKHOUDING BIJ CENTRALE OVERHEDEN		251
1.	Boekhouding van de Federale Staat	251
1.1.	Inleiding	251
1.2.	Toepassingsgebied	251
1.3.	Integratie budgettaire en vermogensboekhouding	252
1.4.	Rekeningenstelsel	252
1.5.	Waarderingsregels	254
1.5.1.	Algemeen	256
1.5.2.	Jaarlijkse herwaardering	256
1.5.3.	Bestellingen in uitvoering	257
1.5.4.	Militaire uitrusting	258
1.5.5.	Vorderingen en schulden	258
1.5.6.	Voorzieningen voor risico's en kosten	259
1.5.7.	Verworven goederen ten kostelozen titel	259
1.6.	Rechten en verplichtingen	260
1.7.	Rapportering	260
1.7.1.	Overzicht	261
1.7.2.	De jaarrekening	261
1.7.3.	De rekening van uitvoering van de begroting	262
2.	Boekhouding van de Vlaamse overheid	266
2.1.	Inleiding	267
2.2.	Toepassingsgebied VCO (art. 3 Decr. 29 maart 2019)	267
2.3.	Boekhouding	269
2.3.1.	Algemene boekhouding	271
2.3.2.	Begrotingsboekhouding	272
2.3.2.1.	Gemeenschappelijke bepalingen voor de entiteiten van de Vlaamse deelstaatoverheid	272

2.3.2.2.	Specifieke bepalingen voor de begroting van de Vlaamse rechtspersonen	274
2.3.3.	Aanrekeningsregels budgettaire boekhouding	274
2.3.4.	Specifieke waarderingsregels	275
2.3.5.	Rapportering	276
2.3.5.1.	Gemeenschappelijke bepalingen voor de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse rechtspersonen	276
2.3.5.2.	Specifieke bepalingen voor de Vlaamse Gemeenschap	277
2.3.5.3.	Specifieke bepaling voor de Vlaamse rechtspersonen	277
2.3.6.	Vlaamse Adviescommissie Boekhoudkundige Normen (VABN)	277
3.	Boekhouding van de Openbare Instellingen voor Sociale Zekerheid (OISZ)	277
4.	Conclusies	278

HOOFDSTUK 8.

INTERNATIONAL PUBLIC SECTOR ACCOUNTING STANDARDS 280

1.	Inleiding	280
2.	IPSASBoard	280
2.1.	Doelstelling	280
2.2.	Organisatie	281
2.3.	Werking	282
2.4.	Autoriteit	283
3.	IPSAS-publicaties	283
3.1.	Standaarden	284
3.1.1.	Cash basis	284
3.1.2.	Accrual basis	284
3.2.	Guidelines, studies, occasional papers, research reports	289
3.3.	Consultation papers	289
3.4.	Research practice guidelines (RPG)	289
3.5.	Conceptual framework	290
4.	IPSAS-adoptie en -implementatie	290
4.1.	Implementatieproces	290
4.2.	IPSAS-implementatie in internationale organisaties	291
4.3.	IPSAS-implementatie in landen	291
4.4.	IPSAS in de EU	293
5.	Kritische blik op IPSAS	294
6.	Problemen en suggesties	296

HOOFDSTUK 9.	
FUND ACCOUNTING	298
1. Begrip “fund accounting”	298
2. Types van fondsen	299
2.1. Overheidsfondsen (“governmental funds” = “expenditures funds”)	300
2.2. Bedrijfsmatige fondsen (“Proprietary funds” = “Self-sustaining funds”)	300
2.3. Fiduciaire fondsen (“Fiduciary funds” = “Hybrid funds”)	301
2.4. Zelfbalancerende rekeningen (“Self-balancing group of accounts”)	301
2.5. Globale “government-wide”-rapportering	301
3. Evaluatie	302
4. Uitgewerkt voorbeeld GASB 34-rapportering	303
4.1. “Government-Wide Statements” Sample City	304
4.2. “Governmental funds” Sample City	307
4.3. “Proprietary funds” Sample City	311
4.4. “Fiduciary funds” Sample City	314
HOOFDSTUK 10.	
HET EUROPEES SYSTEEM VAN NATIONALE EN REGIONALE REKENINGEN	316
1. Inleiding	316
2. Belang	317
3. Actoren betrokken bij opmaak ESR-rekeningen	319
3.1. Eurostat	319
3.2. Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR)	319
3.3. Andere instanties	320
4. Afbakening van de overheidssector	321
4.1. Criteria om als overheid te worden beschouwd	321
4.2. Subsectoren van de overheid	323
5. Rekeningen van de overheid	326
5.1. Klassieke voorstellingswijze	326
5.2. Voorstelling volgens GFS	327
5.3. Voorstelling ESR-vorderingensaldo	328
5.3.1. Concept	328
5.3.2. Verklaring	329
5.4. Aansluiting economisch resultaat – begrotingsresultaat – ESR-vorderingensaldo	331
5.4.1. Concept	331
5.4.2. Verduidelijking	333
5.5. Functionele voorstelling	334
6. Vergelijking tussen ESR en vermogensboekhouding	336
6.1. Verschillende boekhoudkaders	336

6.2. Gelijkenissen	337
6.2.1. Registratie van transacties in rekeningen en gebruik van saldi	337
6.2.2. Registratie op transactiebasis	337
6.2.3. Interne samenhang van het rekeningstelsel	337
6.2.4. Belastingen	338
6.3. Verschillen	338
6.3.1. Viervoudige registratie	338
6.3.2. Waarderingsgrondslagen	339
6.3.3. Retroactiviteit	340
6.3.4. Afbakening rapporteringsentiteit	340
6.3.5. Consolidatiemethode	341
6.3.6. Opnamecriteria	342
6.3.7. Overheidsschulden	342
6.3.8. Presentatie en terminologie	342
6.3.9. Publiek-private samenwerkingsverbanden (PPS)	343
6.4. Reconciliaties tussen de ESR-rapportering en andere types van rapportering	344
6.4.1. Aansluiting ESR-codes en MAR	344
6.4.2. Aansluiting ESR met het vermogensboekhouden	346
HOOFDSTUK 11.	
FINANCIELE ANALYSE	347
1. Inleiding	347
2. Voorbereidende beschouwingen	348
2.1. Achtergrond financiële analyse	348
2.2. Controleformules	349
2.3. “Conceptual accounting framework”	349
2.4. Representativiteit jaarrekening	349
2.5. Voorbeeld WZC Austin	350
3. Horizontale of tijdsanalyse	355
4. Verticale of structuuranalyse	365
4.1. Algemeen	365
4.2. Nettobedrijfskapitaal	374
4.3. Afhankelijkheid van non-exchange transactions	375
5. Ratioanalyse	376
5.1. Inleiding	376
5.2. Liquiditeitsratio’s	378
5.2.1. Current ratio	378
5.2.2. Liquiditeit in enge zin (“quick ratio” of “acid test ratio”)	379
5.2.3. Rotatie debiteuren	380
5.2.4. Aantal dagen debiteurenkrediet	380
5.2.5. Leveranciersrotatie	382

5.2.6.	Aantal dagen leverancierskrediet	382
5.2.7.	Voorraadrotatie	383
5.2.8.	Aantal dagen voorraad	384
5.3.	Toepassing liquiditeitsratio's WZC Austin	385
5.4.	Solvabiliteitsratio's	386
5.4.1.	Schuldgraad	386
5.4.2.	Dekking van het vreemd vermogen door de cashflow	387
5.5.	Toepassing solvabiliteitsratio's WZC Austin	390
5.6.	Rentabiliteitsratio's	390
5.6.1.	Rentabiliteit van de totale opbrengsten	391
5.6.2.	Nettorentabiliteit van het totaal actief vóór financiële kosten	391
5.6.3.	Rentabiliteit van het eigen vermogen	392
5.7.	Toepassing rentabiliteitsratio's WZC Austin	393
5.8.	Toegevoegdewaarderatio's	393
5.8.1.	Bruto toegevoegde waarde / bedrijfsopbrengsten	394
5.8.2.	Netto toegevoegde waarde	395
5.8.3.	Aandeel van de personeelskosten in de bruto toegevoegde waarde	395
5.8.4.	Aandeel van de afschrijvingen, waardeverminderingen en voorzieningen in de bruto toegevoegde waarde	396
5.8.5.	Aandeel van de financiële kosten in de bruto toegevoegde waarde	396
5.8.6.	Aandeel van winst/verlies in de bruto toegevoegde waarde	396
5.8.7.	Arbeids- en kapitaalproductiviteit	397
5.9.	Toepassing toegevoegdewaarderatio's WZC Austin	398
6.	Cashflowanalyse	399
6.1.	Inleiding	399
6.2.	Bronnen en toepassingen (vóór correcties)	399
6.3.	Cashflow (= vermogensstroom)	401
6.3.1.	Voorstelling cashflow	401
6.3.2.	Berekening cashflow	402
6.4.	Bronnen en toepassingen (na eenvoudige correcties)	403
DEEL II.		
AUDITING IN DE PUBLIEKE SECTOR		407
HOOFDSTUK 12.		
INTERNE CONTROLE / ORGANISATIEBEHEERSING		409
1. Achtergrond en begrippen		409
1.1.	Administratieve organisatie	409
1.2.	Interne controle	409

1.3. Interne audit	411
2. Principes van interne controle	413
3. Internecontroledoelstellingen	413
4. Interne controle: COSO integrated framework	416
4.1. Controleomgeving (“Internal environment”)	418
4.2. Controledoelstellingen (“Objective setting”)	418
4.3. Risico-inschatting	418
4.4. Controleactiviteiten (“Control activities”)	419
4.5. Informatie en communicatie	421
4.6. Monitoring	421
5. Administratief handboek	422
5.1. Vragen rond het administratief handboek	422
5.2. Samenstelling van het administratief handboek	423
6. Administratieve organisatie/internecontrolesysteem in kleinere organisaties	428
7. Oefening AO/ICS: onderzoek opzet en werking internecontrole-systeem aankoopcyclus	429
HOOFDSTUK 13.	
AUDIT: BASIS EN TECHNIEKEN	431
1. Soorten audit in de publieke en non-profitsector	431
2. Basisvereisten voor de audit	432
2.1. Onafhankelijkheid	432
2.2. Deskundigheid	435
3. Controlerichting, -middelen en -technieken	436
3.1. Controlerichting	436
3.1.1. Preventieve en detectieve controle	436
3.1.2. Positieve en negatieve controle	437
3.1.3. Formele en materiële controle	438
3.1.4. Financiële controle en operationele controle	439
3.2. Controlemiddelen	439
3.2.1. Fysische tellingen, metingen	439
3.2.2. Confirmaties	439
3.2.3. Boeken en verantwoordingsstukken	440
3.2.4. Observatie	441
3.2.5. Inlichtingen van de gecontroleerde	441
3.2.6. Rekenkundige controle	441
3.2.7. Analytische testen	441
3.2.8. Data analytics	442
3.2.9. Welk controlemiddel voor welke controledoelstelling?	442
3.3. Controletechnieken	443
3.3.1. Detailcontrole en totaalcontrole	443
3.3.2. Volledige, volkomen en fragmentarische controle	443

4. Werkpapieren en dossierbeheer	444
4.1. Inleiding	444
4.2. Werkpapieren	444
4.3. Auditdossierbeheer	446
4.4. Controleprogramma	450
HOOFDSTUK 14.	
INTERNE AUDIT	452
1. Definitie	452
2. Taken van de interne audit	453
2.1. Betrouwbare en integere informatie	453
2.2. Bewaren en bewaken van het patrimonium	453
2.3. Naleving van de voorgeschreven procedures	453
2.4. Bereiken van de doelstellingen van de organisatie	453
2.5. Efficiënte aanwending van de middelen van het bestuur	453
2.6. Fraude	454
3. Soorten interne audit	454
3.1. Nakomingsaudit	454
3.2. Operationele audit	455
3.3. Financiële audit	455
3.4. Ad-hocaudit en raadgevende diensten	455
3.5. Forensische audits (of administratieve onderzoeken)	456
3.6. Managementaudit	456
4. Organisatie interne audit	457
4.1. Interneauditdienst	457
4.2. Interneauditcomité	461
5. Interneauditactiviteiten	464
6. Het interneauditrapport	465
7. Interneauditnormen en gedragscode	466
7.1. Interneauditnormen	466
7.2. Gedragscode	470
8. Interne audit in Vlaamse en Belgische overheids- en non-profitinstellingen	470
8.1. Vlaamse lokale besturen	470
8.1.1. Internecontrolebepalingen	470
8.1.2. Interne audit	471
8.2. Vlaamse overheid	472
8.2.1. Internecontrolebepalingen	472
8.2.2. Interneauditbepalingen	472
8.3. Federale overheid: interneauditbepalingen	475
8.3.1. Interne controle Federale Overheid KB 17 augustus 2007	475
8.3.2. Interne audit Federale Overheid	476
8.4. Non-profitsector: interneauditbepalingen	478

HOOFDSTUK 15.	
EXTERNE AUDIT	479
1. Definitie externe audit	479
2. Taken van de externe audit	479
3. “Expectations gap”	481
4. Cyclus financiële audit	482
4.1. Aanvaarding van de opdracht	482
4.2. Planning van de audit	482
4.3. Interim-audit	483
4.4. Eindejaarsaudit	483
4.5. Afwerking en rapportering	484
5. Het externeauditrapport	484
6. Externe financiële audit: publieke/non-profitsector vs. ondernemingen	488
6.1. Verschillende externe gebruikers	488
6.2. Moeilijk auditeerbare onderdelen van de jaarrekening	489
6.3. Andere aard van activa	489
6.4. Andere soort administratieve organisatie/internecontrolesysteem	490
7. Externeauditnormen	491
7.1. Algemeen	491
7.2. Auditstandaarden en gedragscode INTOSAI	491
7.3. Revisorale auditnormen	492
8. “Waar-voor-je-geld”-audit	494
8.1. Definitie	494
8.2. Fases	494
9. Externe audit in Vlaamse en Belgische overheids- en non-profitinstellingen	501
9.1. Vlaamse lokale besturen	501
9.2. Vlaamse overheid: “single audit”	502
9.2.1. Inleiding	502
9.2.2. Toepassingsgebied	503
9.2.3. Betrokken controleactoren	503
9.2.4. Bepalingen voor het revisoraat	507
9.2.5. Evaluatie single audit	508
9.2.6. Single audit voor Vlaamse hogescholen en universiteiten	508
9.3. Federale overheid	509
9.3.1. Regelgevend kader	509
9.3.2. Controleactoren externe audit	509
9.4. Non-profitsector	511
REFERENTIES	514